

Nenápadný půvab provozních nálepek pošty

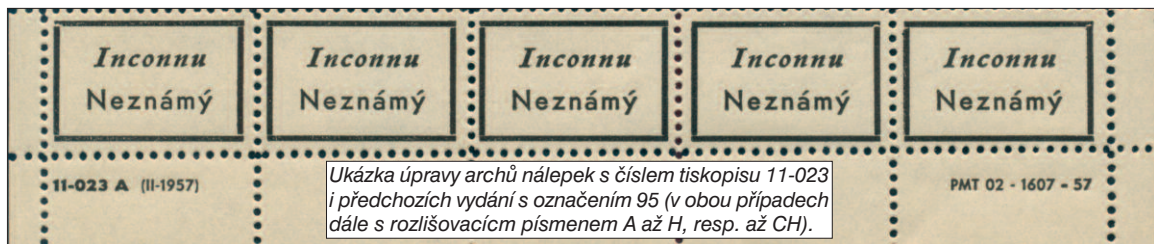
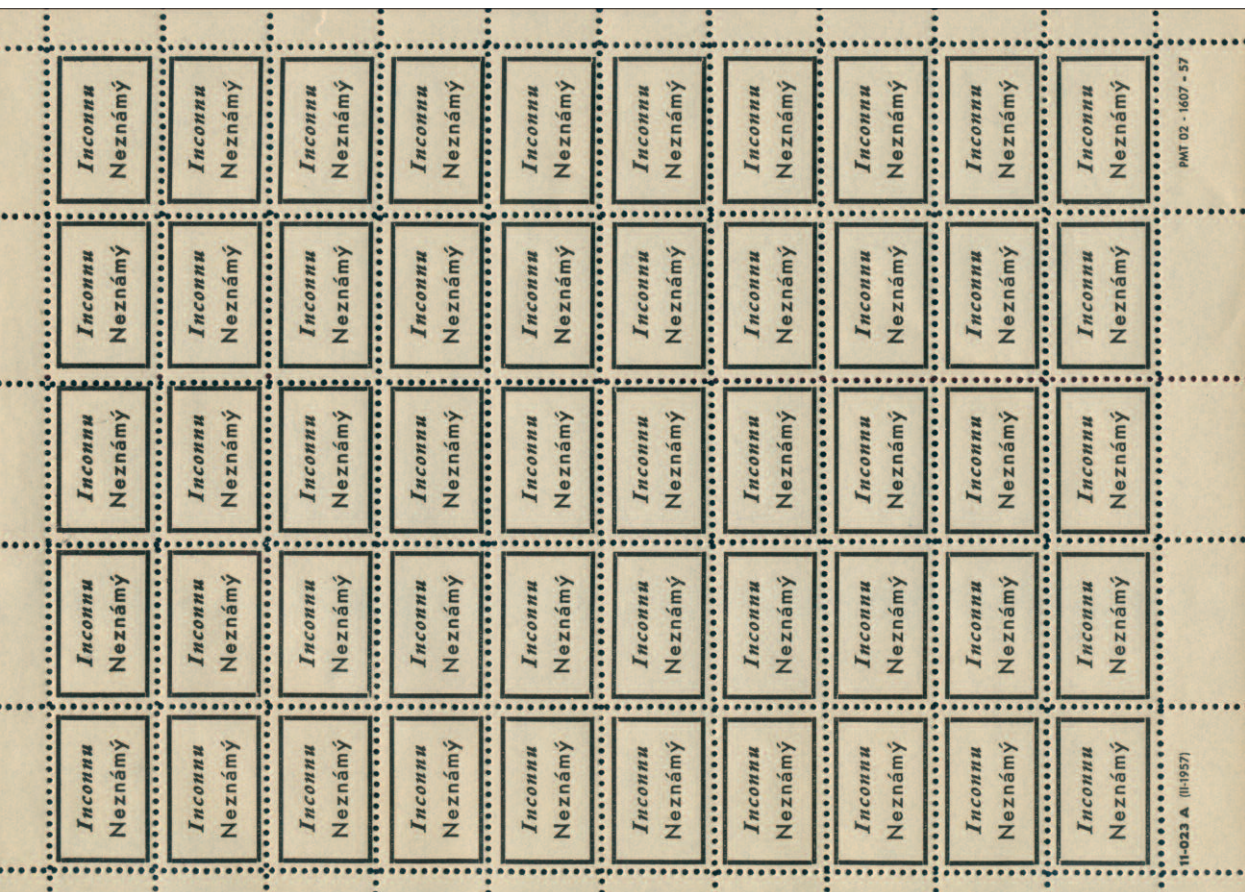
Všichni je známe nebo o nich alespoň víme, někteří je máme ve sbírce použité na celistvosti, ale hlouběji (tedy, pokud vím) se o ně vlastně příliš nezajímáme. Výjimkou je hrstka nadšených badatelů, z nichž někteří (například V. Nebeský, D. Brabec, V. Malovík a T. Šilhán) se o své poznatky různými formami dělili a děl s ostatními sběrateli. K nim bych se nyní chtěl alespoň trochu připojit i já.

FRANTIŠEK BENEŠ

Skupina provozních nálepek pošty je široká, já se dnes z ní chci zaměřit především na nálepky používané na zásilky došlé do ČSR ze zahraničí, které byly z různých důvodů jako nedoručitelné poštou vráceny odesílateli. Podrobné pojednání o nich zveřejnil D. Brabec ve Filatelii 19-21/1985 (je dostupné např. na www.filaso.cz). Uvádí v něm i označení jednotlivých nálepek vytištěné na dolním okraji jejich archu (označení tiskopisu je umístěno vlevo, u některých je navíc vpravo další označení tiskárny). Konkrétně je rozepisuje u těch

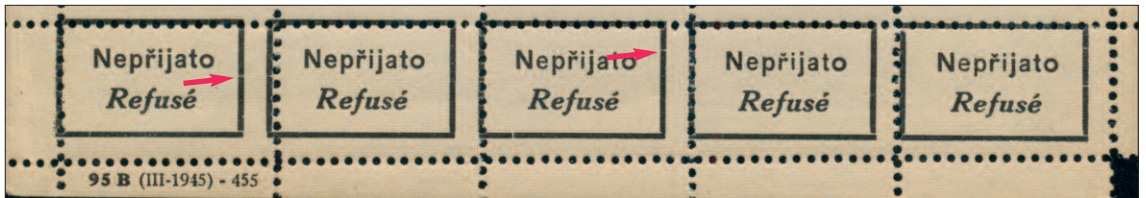
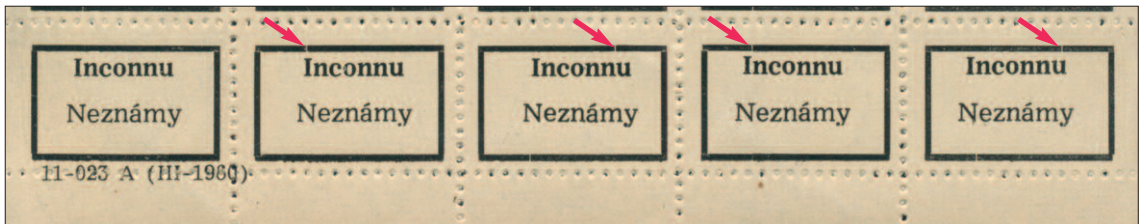
s označením tiskopisu 11-023 (s písmenem A – H), používaných po roce 1960 (v jednom případě v r. 1955), u starších jsem takový podrobný výčet označení nenalezl.

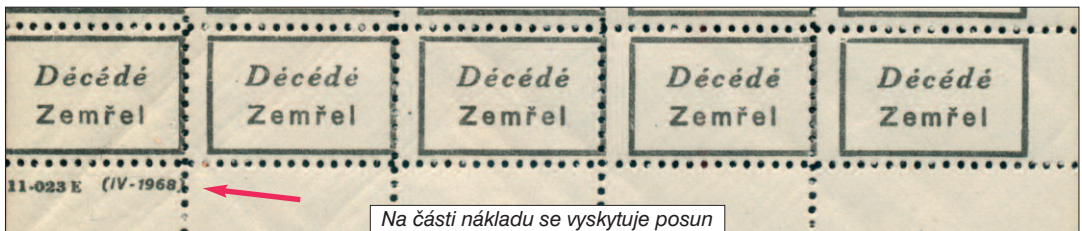
Do podzimní aukce Profil byl přihlášen soubor starších vydání nálepek v celých arších, a tak máme příležitost se seznámit s jejich podobou, označením a některými výrobními a deskovými vadami. Nejde přitom o kompletní soubor, i tak nám ale pomůže rozšířit dosavadní poznání. Obrázky jsou řazeny podle písmen (A – CH) a v jejich rámci podle údaje o době vydání. Na jejich příkladu chci současně ukázat, že tyto nálepky lze sbírat generálně, specializovaně i studijně.

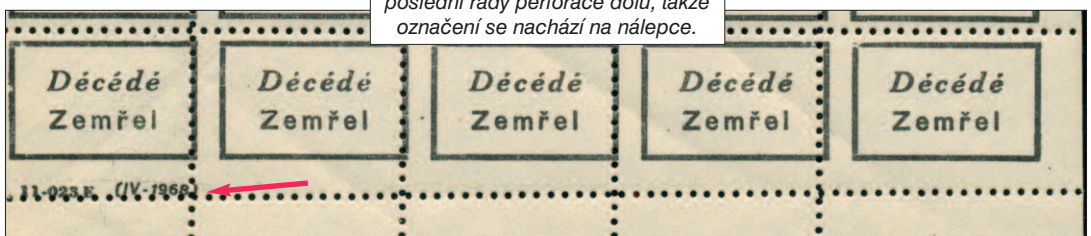
Ukázka úpravy archů nálepek s číslem tiskopisu 11-023 i předchozích vydání s označením 95 (v obou případech dále s rozlišovacím písmenem A až H, resp. až CH).

(V rámečcích a dokonce i textech některých nálepek se vyskytují různé, pravidelně se opakující odlišnosti.)

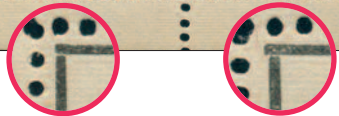
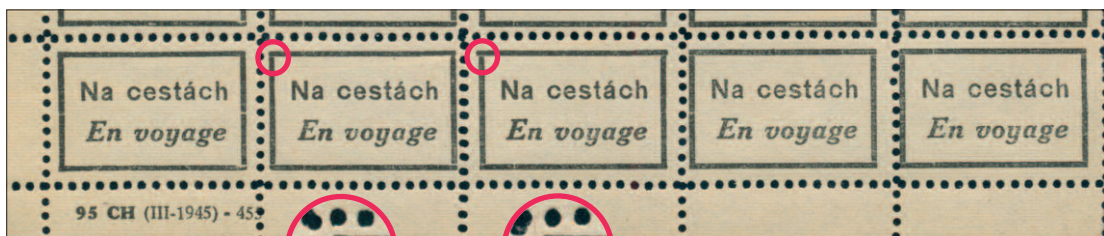
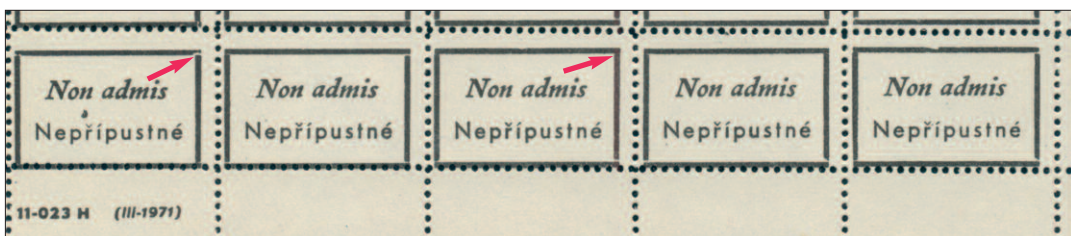
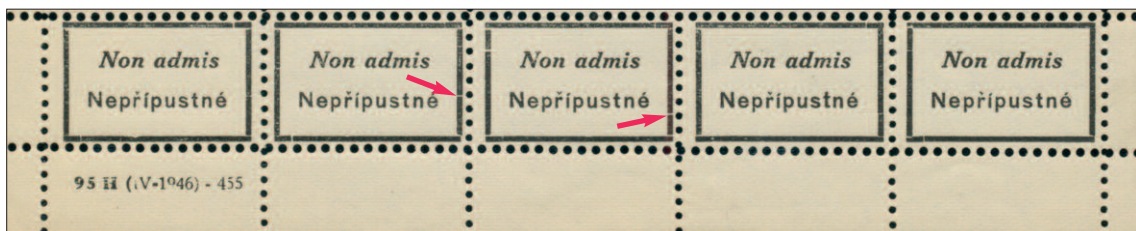
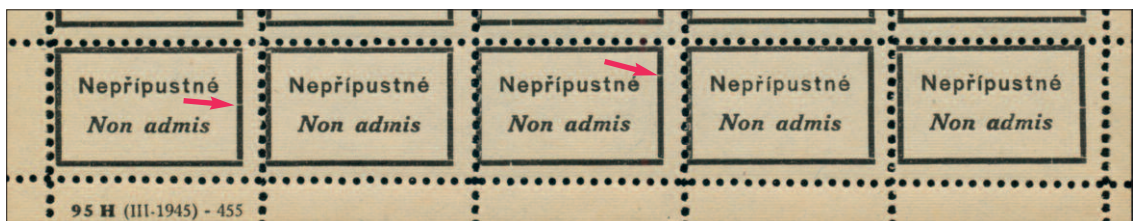

Na části nákladu se vyskytuje posun poslední řady perforace dolů, takže označení se nachází na nálepce.

Vynechaná perforace

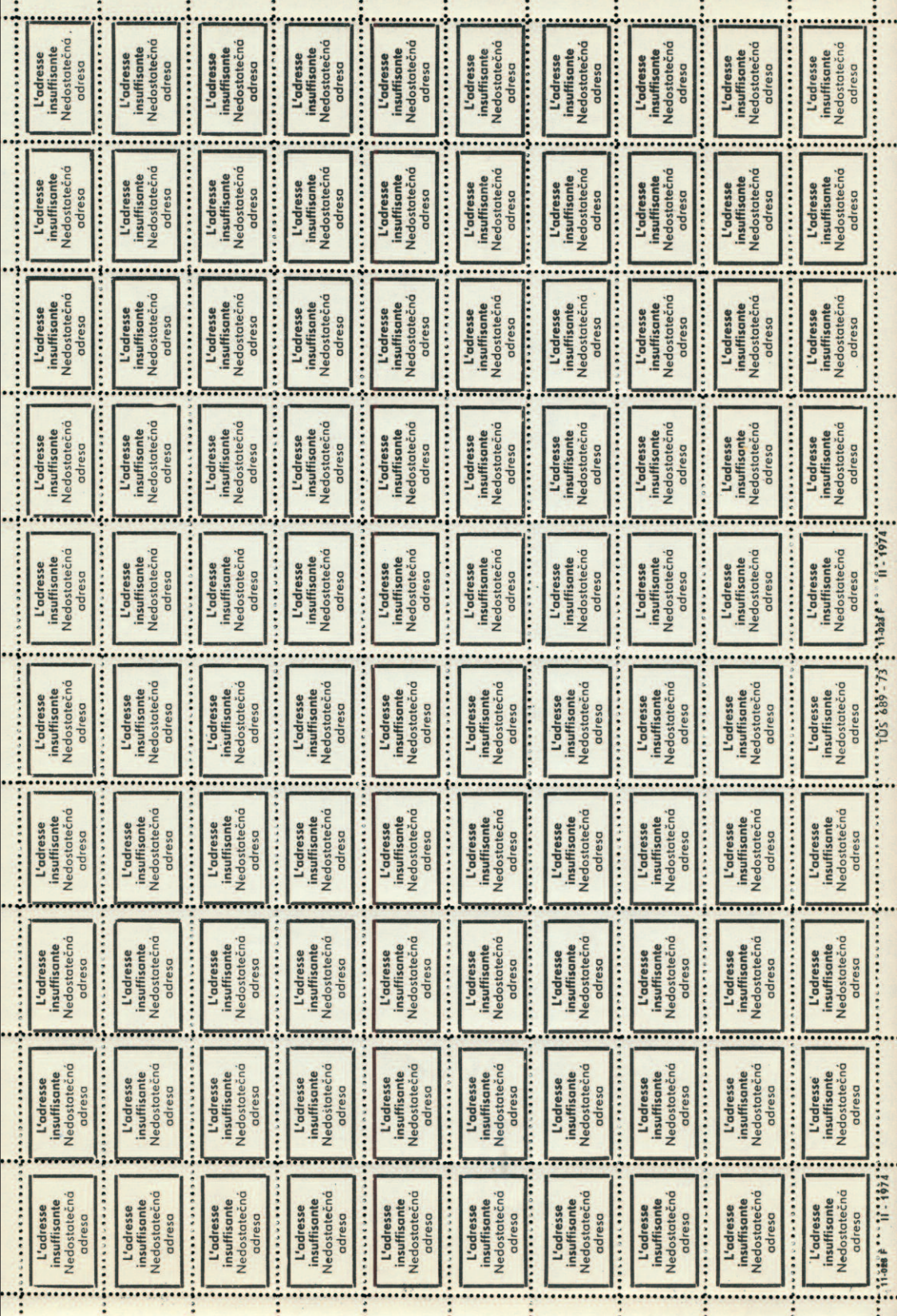
U některých nálepek byly doloženy výrobní vady, např. přeložka s částečně vynechaným zoubkováním (obrázek nahoře), vynechané celé řady perforace (ukázka na předchozí straně), nedotisky apod. Archy většiny nálepek byly zoubkovány na všech čtyřech stranách, některé byly na levém a pravém okraji nezoubkované. Další studium může samozřejmě popis zjištěných výrobních vad rozšířit, předpokládat lze například obtisky, výrobní vynechávky lepu, vynechané perforační otvory apod. Samostatnou kapitolou jsou nápisy na nálepkách, u nichž se vyskytují odlišnosti ve tvaru písmen a doloženy jsou odlišnosti podoby rámečků v rámci archu (příklady na předchozích stranách).

Přehled poznámek pro nedoručitelné zásielky,
ktoré sa vracajú do cudziny

tlač.11-023 (II.1982)

Přehled nálepek v podobě vývěsky používané na poštách, i ten byl tiskopisem s vlastním evidenčním číslem (detail dole).

Některé novější nálepky byly doloženy i ve stokusových arších. Stejně označení vlevo a uprostřed naznačuje dělení na 1/2.

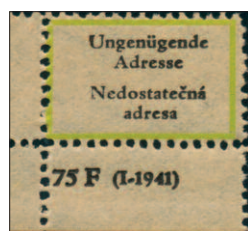
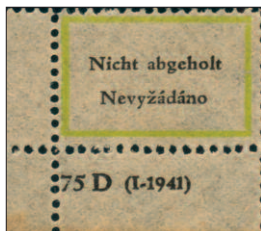
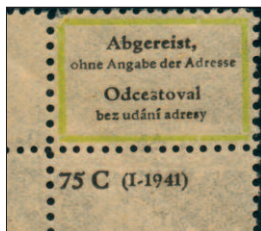

Známka vpravo vyšla v roce 1965 ke dvacátému výročí odsunu (na známce je uvedeno „vyhoštění“) sudetských Němců z Československa. Její námet považoval tehdejší čs. komunistickej režim za závažný, zásilky s touto známkou byly opatřeny nálepkou Nepřipustné a vráceny Německé poště.

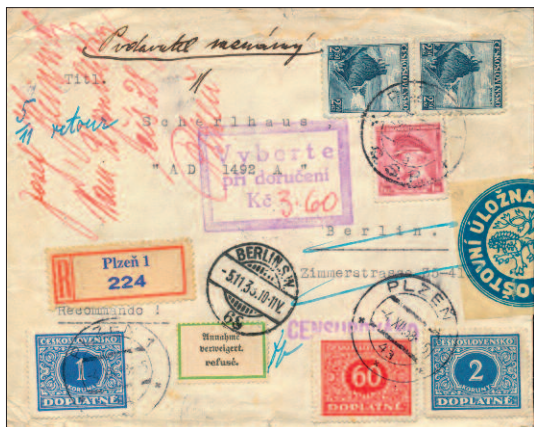
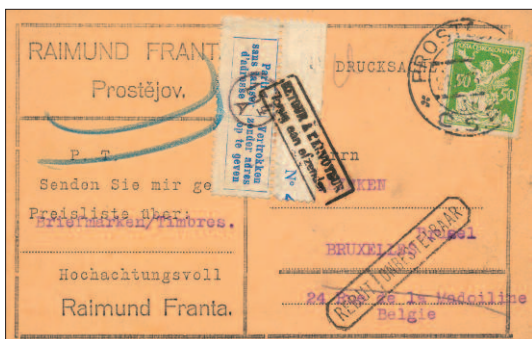
Nálepka Nepřipustné se často vyskytuje na celistvostech ze zahraničí, jejichž známky námětem vadily tehdejšímu režimu.

Dvoujazyčné provozní nálepky pošty byly určeny především pro zásilky ze zahraničí, které Čs. pošta z důvodu na nich uvedeného vrátila odesílateli. Používány však byly i na čs. dopisy adresované do zahraničí, které byly (zejména z celních důvodů) vráceny poštou odesílateli. Na obrázku nahoře je takový dopis, obsahující zřejmě materiály (možná poštovní známky), které celnice po otevření zásilky nepropustila k vývozu a pošta proto dopis označila nálepkou „Nepřipustné“. Protože na obálce nebyl uveden odesílatel, směřovala jej do úložny v Praze, kde byl znovu úředně otevřen a po zjištění odesílatele mu byl vrácen, s předepsaným poplatkem 3 Kčs za zaslání. Pro úplnost poznamenávám, že FDC z 3.11.1951 v době odeslání (prosinec 1952) už neměla výplatní schopnost a správné výplatné 5 Kčs do Německa vylepil odesílatel na zadní straně obálky.

Přímým předchůdcem čs. poválečných nálepek byly nálepky protektorátní, s německým textem nahoře. Stejně jako německé nálepky i ony měly zelený rámeček, který byl v československých změněn na černý a německý text byl vynechán.

Nálepky se stejným účelem používají tradičně i poštovní správy v zahraničí, celistvosti s nimi jsou vesměs atraktivní.

Vedle nálepek určených na dopisy vrácené do zahraničí používala čs. pošta velký počet dalších, s mnoha druhy určení. Významnou a oblíbenou skupinou jsou nálepky na letecké zásilky, o nichž připravuje článek badatel Tomáš Šilhán. My se dnes ještě krátce podí-

váme na nálepky používané v případě nedostatečného vyplacení zásilky a na nálepky vyzývající adresáta, aby odesílateli oznámil svou správnou adresu nebo PSC. I ty měly předepsanou podobu, byly tištěny v malých arších a opatřeny na okraji evidenčním číslem tiskopisu.

Na archu těchto nálepek lze podle drobných DV identifikovat většinu polí (označili jsme jen ty nejvýraznější).

I na těchto nálepkách lze doložit výrobní vady, v tomto případě šikmo posunutě zoubkování v páté vodorovné řadě.

86 (I-1052)

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu!
Urychлите dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu!
Urychлите dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu!
Urychлите dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu!
Urychлите dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

86 (I-1052) Stk 02 - 3995

Chyba v leptotočtu - 1052 místo 1952.

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu!
Urychлите dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu!
Urychлите dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu!
Urychлите dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu!
Urychлите dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

11-021 (IV-1961)

KNT 7 - 51758/61

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu s údajem okresu!
Urychлите tím dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu s údajem okresu!
Urychлите tím dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu s údajem okresu!
Urychлите tím dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu s údajem okresu!
Urychлите tím dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

11-021 (II-1965)

St 06-779-66-S

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu s údajem okresu!
Urychлите tím dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu s údajem okresu!
Urychлите tím dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu s údajem okresu!
Urychлите tím dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

Oznamte laskavě odeslateli svoji správnou adresu s údajem okresu!
Urychлите tím dopravu svých zá-
silek a poště usnadnite práci!

11-021 (II-1968)

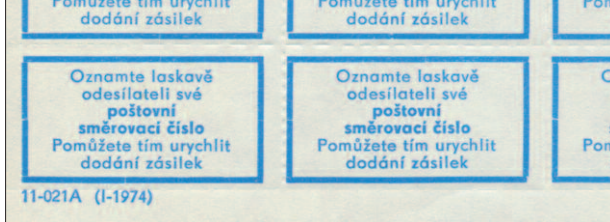
ST 06 5773-66-S

88 (II-1961)

Jak jsem řekl už v úvodu, cílem tohoto článku nebyl přesný výčet provozních nálepek pošty určených pro listovní zásilky vrácené do zahraničí a těch vyzývajících adresáta ke sdělení přesné adresy odeslateli. Chtěl jsem v něm hlavně upozornit na často opomíjenou oblast materiálů úzce souvisejících s poštovním provozem, která má na rozdíl od poštovních známek ze stejné doby jednu významnou výhodu: Do vzniku, výroby a používání těchto nálepek nezasahovali filatelisté, takže k nim svým způsobem můžeme přistupovat obdobně, jako je tomu u známek a celin klasického (rozuměj předfilatelistického) období. Nálepkám a celistvostem s nimi se navíc věnuje jen hrstka sběratelů, takže je značná naděje, že noví zájemci o ně mohou při troše úsilí a štěstí vybudovat zajímavou a hodnotnou sbírku, při jejíž tvorbě mohou uplatnit i výsledky vlastního výzkumu - jde totiž stále o pole značně neprobádané. Přitažlivost tohoto tématu navíc zvyšuje skutečnost, že jde o opravdový poštovní provoz, v němž se prakticky nevyskytují výrobky „z ochoty“ či jiné suvenýry. I tady si samozřejmě musíme dát pozor na padělky, které se občas vyskytnou v podobě „vylepšení“ celistvosti dodatečným dolepením nálepky, to však zkušenější sběratel jistě snadno odhalí. Posledním, a rozhodně nezanedbatelným důvodem, proč se provozním nálepkám pošty věnovat, je nízká cena, za kterou je stále možné je získávat. To ale nemusí platit věčně, stoupne-li počet jejich sběratelů, ceny zajímavějších položek (zejména celistvostí a krajových a rohových nálepek s čísly) samozřejmě vzrostou.

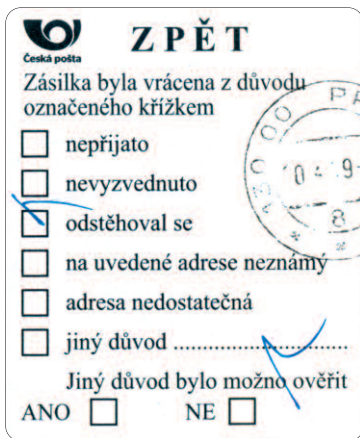
Na závěr ještě malá ukázka z dalších skupin provozních nálepek pošty (v tomto případě konkrétně balíkových), z nichž některé jsou přitažlivé i z tematického hlediska a je možné je využít ve sbírkách a exponátech. Přál bych si, aby i o nich Filatelie časem přinesla článek a přiblížila je tak čtenářům.

Nálepky vyzývající adresáta, aby odeslateli sdělil své PSČ.

Značky na dolním okraji archu ukazují, že tato nálepka byla zhotovena v tiskárně známek na stroji WIFAG.

Od nálepek s jedním konkrétním důvodem vrácení zásilky přešly pošty k nálepkám „univerzálním“, na nichž je uvedeno více důvodů a příslušný je označen zaškrtnutím. Tyto nálepky jsou k dispozici i jak pro vnitrostátní, tak mezinárodní styk.

Pouze pro biologické látky, které **neobsahují** živé choroboplodné mikroorganismy nebo živé choroboplodné viry.
Pro látky se živými choroboplodnými mikroorganismy nebo viry je určena nálepka s přetiskem „DANGEREUX - NEBEZPEČNÉ“.